

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice

— Izhaja 25 v mesecu. —

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo

Leto XXVI

V Ljubljani, dne 25. novembra 1939

Štev. 11

Zrelostni izpit se je pričel!

»Gospodarska sloga«, gospodarska organizacija Hrvaške seljačke stranke (HSS), je sklicala te dni v Zagrebu zborovanje gospodarskih strokovnjakov, na katerem so se posvetovali, kaj storiti v očigled vedno naraščajoči draginji, ki grozi porušiti sleherno ravnotežje ljudem, ki živijo od plače ali mezde.

Ing. Košutić, podpredsednik HSS, je pri tej priliki izrekel nekaj misli, ki jih je res vredno zabeležiti. Razmotrivajoč današnjo situacijo je konstatiral, da je draginjski val zajel poleg vojujočih se držav tudi mnogo nevtralnih, med njimi tudi našo, da si je porast draginje pri nas v mnogem posebnega značaja, katerega krivda leži v dobri meri v nas samih.

Blokada in protiblokada sta res podražila kolonijalno blago, ki ga moramo uvažati, toda porast cen za blago, ki ga nam ni treba uvažati in ga celo izvažamo, je pa posledica dejstva, da smo marsikaterega blaga več izvozili kakor ga z ozirom na lastne potrebe smemo. Zato ga sedaj na trgu primanjkuje in je cena poskočila pri mnogem za 30%, pri nekaterih artiklih pa celo preko 50%. Če se je zunanje blago podražilo ni nobeno čudo, če pomislimo, da je vojna furija zapletla v boje že okoli 1500 milijonov ljudi, — skoraj polovico človeštva. Za domače blago, ki ga pa sami pridelamo in se niti v vojni ne nahajamo, je pa skok, zlasti takšen, neupravičen. Govornik je končal z ugotovitvijo, da je vprašanje pravilne rešitve tega problema izredne važnosti tudi za samo HSS, saj bi slaba rešitev tega življenjskega vprašanja skopala med stranko in ljudstvom tako globok jarek, da bi ne bil nikoli več zasut.

Gospodu ing. Košutiću moramo priznati dalekoviden pogled in tudi visoko odgovornost, ki jo je s to svojo izjavo dokumentiral. Zaskrbljeni smo se vprašali, kako pa gledajo naši vodilni krogi na to vprašanje, ki v Sloveniji gotovo ni manj pereče, kakor v Hrvatski.

Tudi pri nas je bilo lansko zimo slišati govor in sicer iz najkompetentnejših ust, v katerem je bilo rečeno, da polagajo v sedanji veliki dobi narodi

in zlasti mali narodi zrelostni izpit. Oni, ki ga bodo položili, bodo doživeli dolgo dobo miru in blagostanja, oni, ki bodo padli, bodo pa za zmiraj zgubili svojo narodno in državno neodvisnost. Mi ne vemo kaj je g. dr. Klorošec, ki je omenjene besede izgovoril, mislil o tvarini, ki jo bo treba pri izpitu obvladati.

Na vsak način tak izpit ne more biti le politične prirode, temveč je gotovo, da so najmanj tako važna socialna in gospodarska vprašanja, saj so ona pravi in resnični temelj vsake res dobre in realne politike.

Če se že hrvaški politiki zavedajo resnosti vprašanja ljudske prehrane, ko imajo poleg gosto naseljenih industrijskih revirjev in pasivnega Zagorja še redko naseljeno in visokorodovito Slavonijo, pa nekaj sto kilometrov morske obale, kaj naj pa rečemo mi Slovenci, ki imamo večinoma gorato pokrajino, pa niti kilometra morja.

Česa vsega še niso storile naše strokovne organizacije, da bi pritirale do javne razprave o socialnih in gospodarskih problemih. Koliko je bilo shodov, konferenc, peticij, resolucij, spomenic, člankov in vsega mogočega, da bi opozorili na nevzdržnost sedanjega stališča

Pa ne samo preko strokovnih organizacij je storilo delavstvo vse, kar je moglo, da v pravem času opozori na te neodložljive nujnosti. Baš ono je tisto, ki je podrla sploh vsako iniciativo, ki je imela namen sprožiti reševanje so-

cialnih in gospodarskih vprašanj. Ono je preko Delavske zbornice, ko jo je še imelo pod svojo pravo, omogočilo zbiranje statističnega gradiva, ki je oplojilo in omogočilo že lepo vrsto gospodarskih in socialnih razprav. Ono je bilo tisto, ki se je takoj odzvalo klicu po ustanovitvi Socialno ekonomskega instituta in za svoje razmere tudi krepko podprlo to ustanovo s finančnimi sredstvi. Nikdar ni delalo vprašanja v kateri politični tabor pripada ta ali oni javni delavec, če se je ponudil k sodelovanju in raziskavi gospodarskih in z njimi zvezanih socialnih vprašanj.

Toda vse je ostalo, kakor zakletol!

Mi smo to konstatacijo podčrtali zato, ker hočemo imeti pred zgodovino čiste roke.

V takih okolščinah je tudi povsem razumljiva naša nadaljnja taktika.

Mi bomo storili vse, kar je v naših močeh, da bo tudi naš mali narodič med njimi. Prvo, kar moramo storiti je pa, da se čim bolj zaščitimo delovno moč, ki je, kakor smo že zadnjič rekli, skoro edin kapital, ki je našemu narodu na razpolago. To stremenje je zlasti sedaj važno, ko vsled izrednih razmer tako rapidno narašča draginja. Boj proti njej in za zvišanje mezd je zato najvišja zapoved vsakega pravega narodnjaka in vsakega pravega kristjana, če nima narodnih in verskih idealov samo na jeziku.

Naše strokovne organizacije bodo storile svojo dolžnost! One bodo šle z ljudstvom!

Vzgojno in prosvetno delo

Prvih 10 predavanj, ki smo jih priredili po raznih krajih in podružnicah strokovnih organizacij, so potrdila, da je to prosvetno delo potrebno in da je članstvo v polni meri zapopadlo pomen in koristi naših predavanj.

Naš cilj je izobraziti s predavanji najširše plasti delavstva. Nuditi na lahek, razumljiv način vse, da se duhovno izpopolni in da dobi pojma o vseh važnih dogodkih.

Kakšna naj bodo naša predavanja, da bodo razumljiva in dostopna tistim, ki so jim namenjena? Predavanja so poljudno-znanstvena. To se pravi, da morajo imeti znanstveno podlago, ki je razložena tako poljudno, da jo vsak tudi najpriprostejši delavec in delavka razume.

Ta predavanja so in morajo biti lahko razumljiva in imajo poleg splošne vrednosti tudi nalogo poslušalce razvedriti

in jim dati nove volje in moči, ustvariti si potom lastnih sil in moči lepše in znošnejše življenje.

Sedanja predavanja so pokazala, da jih delavstvo z veseljem poseča in da jim je predavanje v veliko duševno razvedrilo.

V teh težkih časih je res potrebno duhovne hrane, ko je svet tako mrk in življenje težko.

Predavanja bodo utrdila zavest in vzgojila ljudi, ki bodo pričeli premišljevat, kako napraviti pogoje, da bo imelo tudi delavčevo življenje sončne strani.

Naš namen je duhovni in ideološki preporod. Pričeli smo s predavanji vsebine, ki interesira najširše sloje. Ko bomo izpopolnili naš aparat in kader predavateljev, bomo posvetili največjo pažnjo predavanjem, ki naj poglobijo ideološke temelje delavskega gibanja.

Da pa bodo uspehi zagotovljeni, moramo izvršiti vse, da delavstvo pripravimo in mu damo vse predpogoje, ki so potrebni za siguren uspeh.

Zanimalo bo čitatelje in člane naših strokovnih organizacij, kje smo že imeli predavanja. Naj navedemo po vrstnem redu ta predavanja, ki so izpadla v splošno zadovoljstvo. Ti začetni uspehi nam dajejo novih moči in veselja za nadaljnje prosvetno delo med članstvom in ostalim delavstvom.

Prvo predavanje se je vršilo kakor smo že poročali v

Ljubljani pri Spl. d. str. z. sekciji pivovarjev dne 26. nov.

Tekstilci, organizirani pri SDSZJ sekcija Ljubljana, so imeli dobro obiskano predavanje 3. novembra v gostilni Fortuna na Vodovodni cesti.

Predavanje je poživelo delovanje in obiskovalci so šli domov z željo, da se v kratkem priredi slično.

Sv. Pavel pri Preboldu. Zelo agilna podružnica SDSZJ je organizirala predavanje v soboto, dne 4. novembra.

Ta večer je bil izredno deževen in temen, toda to ni motilo delavcev in delavk iz Sv. Pavla in okolice ter se jih je zbralo okrog 150.

Pohvala gre tukaj v prvi vrsti agilnim funkcionarjem in zaupnikom na čelu s sodrugoma Novakom in Pečnikom. — Vzeli so zadevo resno in organizirali agitacijo za predavanje tako, kakor bi bilo želeti po vseh naših podružnicah.

Seveda moramo pohvaliti tudi poslušalce, ki se niso ustrašili ne blata, ne dežja.

Predavanje je doseglo svoj namen in se bo vršilo v kratkem drugo.

Tudi podružnica SDSZJ v Vevčah je imela predavanje v nedeljo, dne 5. nov.

Dvorana v Zadvoru je bila polna poslušalcev. Podružnica je agilna in je bil zato tudi obisk za ta kraj prav lep. Nad 80 jih je bilo, ki so pazno sledili predavatelju in v duhu hodili po neznanih in prostranih krajih Turkestanu. — Če rečemo, da so bili zadovoljni, se nismo

nič zmotili. Še drugič tako in kmalu se bodo pokazali uspehi.

Ljubljanski čevljarški pomočniki, organizirani v sekciji podružnici SDSZJ v Ljubljani, so imeli interno predavanje 6. novembra t. l.

Lepo število navzočih je pokazalo, da bodo tudi nadaljnja predavanja dobro obiskana. Vsem se je čitalo z obrazov, da jim je ta način izobrazbe in prosvete všeč.

Podružnica SDSZJ v Mostah je imela skupno z »Vzajemnostjo« predavanje 10. novembra.

Posebno sobo gostilne Lasan so napolnili poslušalci in prav z zanimanjem sledili predavanju o Danski. Na podlagi skioptičnih slik so dobili v glavnem vtis kako izgleda Danska in kako je urejena.

Podružnica bo v kratkem organizirala drugo predavanje.

Funkcionarji pa bodo storili svojo dolžnost, da bo prostor poln poslušalcev.

Duplica pri Kamniku. Podružnica Zveze lesnih delavcev je imela predavanje 11. novembra. Precej velika gostilniška soba, kjer se ponavadi vrše strokovna zborovanja, je bila za to predavanje premajhna.

Poslušalci so se hitro vživeli v predavanje in pazno sledili do kraja. Tudi tu je bila izražena želja, da bi bilo prihodnje predavanje čimprej.

Trboveljska podružnica Zveze rudarjev je pa povabila svoje člane in rudarje na predavanje, ki se je vršilo v četrtak, dne 16. t. m. Povabilu se je odzvalo prav lepo število poslušalcev. — Vtis, ki smo ga dobili, je lep. Z obiskom smo bili zadovoljni in tudi odborniki so bili veselo presenečeni, da ni bil trud, ki so ga imeli z organizacijo zastoj.

Računamo, da bo prihodnje predavanje še bolj obiskano, ker je škoda, da bi se zadnji sedež te lepe delavske dvorane ne zasedel.

Predsednik podružnice s. Alič je pri zaključku spregovoril na ta račun par tehtnih besed in upamo, da bodo rodile dobre sadove.

V nedeljo, dne 19. novembra, se je vršilo dvojje predavanje in sicer v Trzinu prirejeno po podružnici SDSZ, ki je bilo dobro organizirano. Delavci in de-

lavke so napolnili mestno klet do zadnjega kotička.

Odbor podružnice je svojo nalogo izvršil odlično. Zanimivo predavanje se je končalo ob pol 12. uri. Poslušalci so tudi tu odhajali z željo, da se v kratkem zopet zberó in slišijo kaj zanimivega in podučnega.

Upamo, ne bo dolgo trajalo, pa bo novo predavanje.

V Kranju je bilo predavanje organizirano po podružnici SDSZJ, »Vzajemnosti« in ostalih strokovnih organizacijah.

Predavanju je prisostvovalo nad 100 poslušalcev. Trdno smo prepričani, da so bili zadovoljni.

Lepa dvorana, ki je na razpolago našim organizacijam prav vabi, da bi jo delavstvo čim večkrat napolnilo in slišalo predavanja, ki bodo v korist in razvedrilo kranjskemu delavstvu.

V prihodnjih dneh se bo vršilo zopet nekaj predavanj.

Večina je že dokončno domenenih, a za par bo tekom teh dni definitivno izbran dan, čas in tudi snov predavanja.

23. nov. ob 17. uri v **Hrastniku**, SDSZJ podr. kemičnih delavcev;

24. nov. v **Ljubljani** za SDSZJ sekcijo tekstilcev;

26. nov. v **Borovnici** za podružnico Zveze lesnih delavcev;

28. nov. v **Ljubljani** za sekcijo pivovarjev;

30. nov. v **Litiji** za podružnico SDSZJ;

1. dec. v **Kranju** za SDSZJ in »Vzajemnost« in ostale podružnice;

2. dec. v **Sv. Pavlu** za podruž. SDSZJ;

3. dec. v **Rog. Slatini** in **Trzinu** za podružnici SDSZJ.

V kratkem bomo razposlali vsem podružnicam okrožnico in formular, ki ga bodo izpolnile in vrstile. V glavnem gre za to, da določi vsaka podružnica v tej sezoni 4 do 6 predavanj, ki se naj bi vršila v razdobjih po 14 dni.

Na podlagi teh seznamov nam bo omogočeno spraviti vse želje podružnic v sklad in dokončno vsaj v grobih obrisih napraviti načrt vseh predavanj.

Upamo, da bomo v kratkem dobili odgovor, da nam bo omogočeno točno poslovanje.

Napad je odbit!

Brošurica, ki je izšla pod tem naslovom, je založil konzorcij »Delavca«, napisal jo je pa sicer nepodpisani mlad intelektualac po podatkih, ki so mu jih pribavile naše strokovne organizacije.

Sicer smo imeli možnost, da korigiramo vse eventuelne nedostatke, toda iz vzgojnega stališča se nam je zdelo važno, da stavimo svoje pripombe javno, da bodo mladi pisci in so-

delavci, ki se v lepem številu zbirajo okoli naših strokovnih listov, čutili odgovornost našega urednika.

Brošurica je dobra in pregledna in je treba piševo pridnost posebej pohvaliti. — Če ne ostanemo, kar pri splošni pohvali je pripisati le dejstvu, da opozorimo pisca na nekatere finese v izražanju, ki za druge vrste gradiva mogoče niso niti važne, za poljudne brošurice namenjene širokim plastem, pa prav zelo.

1. Definicija stališča strokovnih organizacij do nevtralnosti države v sedanjem mednarodnem konfliktu je po besedah pisca točna, toda zadel ni povsem barvnega tona. Delavstvo si ne želi vojne, je piščeva konstatacija. Je tudi res, toda ne iz pacifističnega stališča. Vojne si ne želi, ker nima smisla bojevati se za tuje interese. Če bi pa izgledalo keđaj, da je potrebna še vojna, da se ustvari na svetu tak red, da ne bo nikoli več vojne, potem bi se pa stališče lahko zelo spremenilo. Sicer tega delikatnega stališča v sedanjih razmerah ni mogoče povsem točno definirati, toda če pišemo o njem, je pa potrebna izredna pasivnost, da bi se nas napačno ne razumelo. Kakšen interes vlada za to vprašanje, se vidi na tem, kako globoko so se oddahnili ljudje, ko so čitali izjavo podpredsednika vlade dr. Mačka, ki jo je dal »Pesti Hirlapu«, v kateri pravi, da je naša država za najstrožjo nevtralnost, da pa ne smatra potrebnim, da bi se združevali v kake posebne nevtralne bloke.

2. Vprašanje demokracije, za katero se izjavljajo naše strokovne organizacije, ne sme vzbujati videza, da bi bilo to vprašanje odpravljeno, če bi dosegla svoboda tiska, zborovanja in združevanja. Dokler vladajoče razmere in pravni red omogočata izkoriščanje človeka po človeku, je omenjena zahteva elementarno sredstvo samoobrambe, je to le klic po človeškem dostojanstvu. Demokracija sama je pa mnogo globokejši pojem, taka namreč, kakšno si mi želimo in se zanjo bojujemo. Ona mora imeti socialno in gospodarsko podlagi. Pri sedanjosti tako čisti zlorabi pojma demokracije, jo je treba vedno tako označiti, da bi nihče ne nasedal harangiranju s takšno »demokracijo«, ki se ji pravi prav za prav politični liberalizem, in ki se na jugu družijo še z ostanki patrijarhalizma.

3. Slovenija ni gospodarsko, temveč agrarno pasivna pokrajina, kar je velika razlika. Iz Uratnikovih študij bi bilo posneti, da mi s samim izvozom premoža in lesa, pokrivamo sedanji uvoz pšenice, ki je pač glavna postavka v prehranjevanju. Seveda je standard nekulturno nizek in bi pri srednje dobri prehrani prebivalstva morali več uvažati. Če bi pa bilo pri našem gospodarstvu vsaj nekaj načrta in dajatve na davkih izenačene z davki po ostalih krajih države, bi pa bila Slovenija gospodarsko zadovoljujoče aktivna. Pisec sicer vse to ve, in je le zamenjal besede agrarno pasivna z gospodarsko pasivnostjo, kar bi lahko delalo pri tistih, ki ne čitajo naših strokovnih listov, razne spodtike.

Na splošno je pa brošurica prav okretna, pisana v lahkem, pripovedovalnem slogu, da je ne odložiš, dokler je ne prečitaš. — Obilo zbranega gradiva pa podaja verno sliko življenja slovenskega delavca v dneh, ko stojimo na pragu nove zgodovine človeštva. — Brošurice je še nekaj izvodov na razpolago in priporočamo, zlasti članstvu naših strokovnih organizacij, da seže po nji, dokler jo je še dobiti. Cena je 2 din za komad, kar je tudi v tej teški dobi zmogljivo. — Obrov.

Knjige Cankarjeve družbe prejmete v najkrajšem času!

Strokovni vestnik

Vodstva podružnic, pozor!

Strokovna komisija za Slovenijo je z ozirom na naraščajočo draginjo razposlala okrožnico z vprašalno polo in sicer pod opr. št. 644/18/39 dne 15. novembra t. l.

Ker smo na nekaterih krajih ugotovili, da

te okrožnice niso sprejeli ozir. z veliko zakasnitvijo, prosimo v svrhu preiskave, da nam podružnična vodstva nemudoma javijo, če omenjene okrožnice niso sprejela z zamudo! Tajništvo.

Vsem podružnicam, zaupnikom in članom!

Žepni koledar Strokovne komisije bo izšel prve dni decembra. Naklada je omejena. Zato prosimo vse sodruge, ki še reflektirajo nanj, da vsaj do 8. decembra pošljejo naročilo na naslov: Strokovna komisija, Ljubljana, poštni predal 290.

Brošura »Napad je odbit« je vzbudila med našim članstvom, pa tudi med ostalim delavstvom veliko zanimanje in odobravanje. V zalogi imamo nekaj izvodov. Podružnice in sodruge, ki na

brošuro reflektirajo, naj nemudoma sporoče, koliko izvodov naj jim pošljemo na naslov: Konzorcij »Delavca«, Ljubljana, Poštni predal 290. Cena brošure 25 para. Pohitite z naročilom! Ne sme biti niti enega zavednega delavca, ki ne bi imel brošurice, ki opisuje najtežjo, pa za slovensko delavstvo tudi najčastnejšo dobo zadnjih let.

Podružnica in sodruge, ki so brošurice že prejeli, jih naj obračunajo!

Borze dela ukinile podpore za delavce, vpoklicane na orožne vaje

Pred časom je »Delavec« priobčil članek, ki je opozarjal delavce ozir. njihove sorce, da imajo pravico do rednih brezposelnih podpor od strani Borze dela tudi v primeru in za čas vpoklica na orožne vaje. Za prve štiri tedne imajo delavci pravico zahtevati plačo od podjetja, v katerem so najmanj leto dni nepretrgoma zaposleni, v primeru, da so zaposleni manj časa, pa 1 teden. V kolikor bi pa bili delavci dalj časa na orožnih vajah, pa da imajo pravico zahtevati podpore od Javnih borz dela.

Od JBD smo prejeli obvestilo, da so po 1. novembru dalje za gornje primere od strani Borze dela podpore ne izplačujejo več. —

Od 1. novembra dalje poslujejo že odbori pri okrajnih sodiščih, katerih naloga je, da iz državnih kreditov dajejo podpore družinam vpoklicancev. Zato teh JBD ne bodo več podpirale.

Z ozirom na to se morajo vsi, ki so bili in bodo še vpoklicani za več kot štiri tedne (za ta čas dobe podporo od podjetja), obrniti s pismeno prošnjo na pristojni odbor, ki posluje pri vsakem okrajnem sodišču. Tozadevne prošnje je treba vložiti na občini.

Borze dela bodo brezposelne podpore izplačevale še nadalje vsem onim, ki bi postali v tem času brez dela in imajo izpolnjene predpisane pogoje.

Rudarska delegacija pri ministru za šume in rudnike

Na podlagi sklepa konference rudarjev v Trbovljah z dne 1. oktobra t. l. so odšli dne 1. novembra t. l. predstavniki svobodnih strokovnih organizacij, to je ZRJ, JSZ in NSZ, v Beograd, da predložijo ministru za šume in rudnike zahteve rudarjev po uvedbi plačanih dopustov in spremembi nekaterih členov pravil bratovskih skladnic. V Beogradu so se predhodno sestali s predstavniki rudarjev iz Srbije, s katerimi so se zedinili za skupen nastop v zgoraj navedenih zahtevah.

Nato so predstavniki rudarjev obrazložili ministru za šume in rudnike potrebo in upravičenost zahteve delavstva po uvedbi plačanih dopustov. Istotako so mu obrazložili potrebo poprave krivice, ki je bila prizadejana zavarovancem z novimi pravili o bratovskih skladnicah. Minister je na to izjavil, da bo vso zadevo proučil in bo storil, kar bo stvarno mogoče.

S tem je predstavništvo rudarjev izvršilo svojo dolžnost, na merodajnih krogih pa je, da zahteve rudarjev uvažujejo, na rudarjih pa,

da sedaj pomagajo s tem, da se organizirajo da se te njihove zahteve tudi uresničijo.

Predloga za uvedbo plačanih dopustov in spremembe nekaterih členov pravil bratovskih skladnic se glasita:

Predlog za uvedbo dopustov rudarskega in plavžarskega delavstva v izmeri, ki je veljavna za rudarsko in plavžarsko delavstvo, zaposleno v državnih rudarskih in plavžarskih podjetjih, glasom Radnega ugovora z dne 1. aprila 1938.

Ti znašajo:

1. Od dovršenih 5 let do 10 let neprekinjene službe, 6 dni letno.
2. Od dovršenih 10 let do 15 let neprekinjene službe, 10 dni letno.
3. Od dovršene 15 do 20 letne nepretrgane službe, 15 dni letno.
4. Od dovršene 20 do 25 letne neprekinjene službe, 20 dni letno.
5. Od dovršene 52 letne neprekinjene službe dalje, 21 dni letno.

Kot prekinitev se smatra le slučaj po § 50 pravil Bratovskih skladnic iz leta 1938.

Pravico na letni plačani dopust imajo le oni delavci, ki so v zadnjih treh mesecih pred nastopom dopusta napravili najmanj 60 šihov, izvzemši slučaj bolezni, ali pa da se je v teh mesecih delalo manj kot 60 delovnih dni.

Za čas trajanja dopusta ima delavec pravico do izplačila svoje temeljne kategorijske mezde in odsalih doklad, ki bi jih prejemal, če bi bil v poslu. Delavec, ki bi v času svojega dopusta opravljal kako socialnemu zavarovanju podvrženo delo, izgubi pravico do dopusta.

Dan nastopa dopusta in število delavstva, določi podjetje v sporazumu z delavskimi skupinami in to vendar tako, da ne bo motnje v obratovanju. Ti dopusti pa se morajo razdeliti tako, da ga vsak upravičenec lahko izrabi v dotičnem letu. Dopust se lahko izrabi tudi dvakratno v letu.

Pravica do dopusta delavcu preneha: Ako je on sam službo zapustil, ali je neopravičeno izostal od dela nad 8 dni, ali ako ga je podjetje odpustilo iz službe radi prekršitve določb Službenega reda. V tem slučaju pa ima delavec pravico do pritožbe na rudarsko oblast, ki o tem odloča.

Redukcije vsled zmanjšanja obrata radi pomanjkanja naročil in zopetni sprejem v službo pri dotičnem podjetju, ne morejo vzeti pravo do dopusta. Isto velja za čas vojaške službe.

Predlog za spremembo pravil bratovskih skladnic z dne 30. dec. 1937 M. S. št. 1064, stopivša v veljavo dne 1. jan. 1938, sprejet na skupščini Glavne bratovske skladnice v Ljubljani, dne 10. maja 1938 in dne 7. junija 1939.

1. V § 18 se v zadnjem odstavku črta od besede »reducirani« vso ostalo besedilo.

Utemeljitev: Odborski člani izmed delavcev uživajo isto zaščito, kakor delavski skupniki po zakonu o zaščiti delavcev.

2. V § 33 se tretji odstavek črta v celoti.

Utemeljitev: Kakor k § 18.

3. V § 50 se sedanje besedilo v 3. odstavku od začetka stavka »Tako more... pa do konca tega stavka črta.

Utemeljitev: Krivično je onemogočavati izstopivšim članom varovanje pravic, za katere so plačevali prispevke.

4. V § 64 se naj prvi odstavek glasi: Zavarovančeva žena in njegovi otroci, nadalje oni člani širše rodbine, ki nimajo nikakoršnih dohodkov in žive z zavarovancem v skupnem gospodinjstvu in jih izključno on vzdržuje iz svojega zaslužka, ker je treba dokazati z uradnim potrdilom, imajo pravico do tehle pomoči:

5. V § 65 se doda nov odstavek (6), ki se glasi: Zavarovančeva žena, ki izvršuje samostojno obrt s pomožnim ali učnim osebjem, nima pravice do podpor po § 64 odst. 1, točka 2.

Utemeljitev: Sedanja stilizacija omogoča tesnogradno tolmačenje prvega odstavka v tem smislu, da zavarovančevi ženi ne gredo zavarovane pravice, če ima tudi le najmanjši postranski zaslužek.

6. V § 82 se naj odstavek (5) črta v celoti.

Utemeljitev: V nezgodnem zavarovanju je edino pravično, da se ocenja le izguba delavnosti.

GOSPODARSKI VESTNIK

Zaustavite val draginje!

Že dalje časa naraščajo cene življenjskim potrebščinam, zlasti živilom, predvsem onim, ki so glavni živež najslabše plačanih slojev.

Ljudje si ta pojav različno razlagajo. Večina kar pavšalno trdi, da so tega porasta krivi trgovci, ki hočejo doseči radi vojne prekomerne dobičke. Ta trditev pa v celoti seveda ne drži. Trgovci so zvišale cene le v toliko, kolikor dražje so jih morali že sami plačati pri veletrgovcih. Gotovo je pa tudi, da so veletrgovci takoj, ko so radi večjega povpraševanja in pa radi pomanjkanja gotovih artiklov dvignili cene tudi za logam, ki so jih nakupili še po nižji ceni. Jim so pa sledili tudi manjši trgovci, ki so podražili obenem z nabavljenim blagom tudi blago, ki so ga imeli v zalogi. Tako hoče pri tem zvišanju cen vsak nekaj zaslužiti in gredo cene, predvsem pri predmetih, po katerih je večje povpraševanje, močno navzgor.

V zadnjem času opazujemo to predvsem pri žitu, ki je glavni predmet prehrane in to radi pospešenega izvoza in pa radi ustanovitve direktije za prehrano. Ta direktija sama je pretekli teden dobila kredit 745 milj. din za nakup pšenice in drugih živil. Po drugi strani pa so začele v smislu uredbe kupovati pšenico tudi mestne občine in je n. pr. samo ljubljanska občina kupila 200 vagonov pšenice.

Toda kljub vsem tem nakupom, imamo še vedno dovolj pšenice v zalogi. Prizad (Privilegirana agrarna družba) je poleti nakupil 36.000 vagonov pšenice, od katere je izvozil le 8.000 vagonov. Toda kljub temu, da je to pšenico, da bi zavaroval interese kmetov, kupoval po za 100 odst. višji ceni, kot je bila na svetovnih trgih, cene še vedno rastejo. Jasno je, da od tega draženja kmetje, ki so pšenico prodali že poleti, nič nimajo. Danes prodajajo pšenico po teh visokih cenah različni vojvodinski veleposestniki in špekulanti, ki še celo niso naše narodnosti.

Mi smo si edini v tem, da je treba v zaščito kupovalcev nekaj storiti. Tudi državna oblast je izdala uredbo o pobijanju draginje, ki je pa očitno neveljavna, pa uredba o pobijanju draginje ne velja za kmetijske pridelke, ki se danes najbolj dražijo. Časopisi si-

cer pišejo, da protidraginjski odbori že delajo. Vemo pa tudi, da v niti enem protidraginjskem odboru delavci, ozir. njihove predstavnice svobodne strokovne organizacije nimajo svojega zastopnika, ampak da jih nadomeščajo ali trgovci, ali pa drugi pridobitni krogi. Torej delavstvo nima nikakega vpogleda in nikake kontrole nad delom teh odborov. Ker t. d. ... nima sploh nobene možnosti, da sodeluje pri pobijanju draginje, ki je pa baš delavski razred najbolj prizadene.

Oglejmo si še podrobneje, za koliko so poskočile cene živilom, ki ga delavstvo predvsem uporablja. Glavna hrana v delavskih družinah obstoji iz krompirja, ki se prodaja danes po din 2 za kg. Cena je poskočila torej za 100 odst. Kilogram fižola stane že do din 8 in se je torej cena dvignila povprečno za 120 odst. Cena moki je poskočila za 25 odstolkov, rižu za 64 odst., masti za 15.5 odst., testeninam za 13 odst., olju za 30 odst., milu za 40 odst., čaju za 96 odst., popru za 80 odst., cimetu za 285 odst., papriki za 180 odst. Pa tudi cene tekstilnemu blagu so poskočile za ca. 30 odst.

Toda glavna podražitev pa velja živilom. Zato bomo tudi samo te upoštevati pri določitvi minimalnega mesečnega izdatka za preživljanje.

Leta, meseca	Odgasta moška oseba din	Padeč ali porast v %
1. VI. 1935	199.72	
1. VI. 1936	208.72	+23.90½
1. VI. 1937	247.45	+23.90%
1. V. 1938	255.10	+27.83%
1. V. 1939	276.90	+38.5%
1. XI. 1939	307.92	+53.5%

Ta pregled smo prinesli zato, ker je v »Slovincu« z dne 19. t. m. izšel podoben pregled, na podlagi indeksa ljubljanske občine, ki navaja, da so se stroški za prehrano dvignili v enem letu le za 7.2 odst. Gornji pregled pa kaže, da so se stroški za prehrano za eno osebo dvignili od maja do novembra za 11 odst. Toda celo te številke ne držijo. To pa zato, ker se resnična prehrana našega delavca ne sklada s popolnoma teoretično določeno hrano, ki se vpoštevava v pregledu. — Temeljna hrana našega delavca je: krompir, fižol in kruh, torej stvari, ki so se najobčutnejše podražile. Pa tudi cene v trgovinah so danes že višje, kot so bile v začetku meseca, ko je DZ sestavljala indeks. — Zato lahko mirno trdimo, da se je cena življenjskim potrebščinam dvignila za 20 do 30 odst. To nam potrjujejo tudi izjave delavcev samih, ki opažajo, da

7. V § 119 se naj črta prvi odstavek in ostanejo v veljavi za upokojeve določila § 127 pravil.

Utemeljitev: Če so ostale določbe pravil o bratovskih skladnicah veljavne za vso državo, potem je krivično pri upokojitvah delati izjemo.

DE LAVKA

Naše delo

trošijo v zadnjih časih še več kot 30 odstotkov več za špecerijo, kot v prejšnjih mesecih. Ravno danes mi je neki bolje plačani profesionalist izjavil: »Preje sem tedensko trošil za špecerijo 120 din, zadnje tedne pa po 160 din.« Torej plača sedaj za enako količino blaga 33 odst. več.

Še bolj prepričljivo pa nam potrjuje dejstvo, da indeks mestne občine, objavljen v »Slovencu«, pa tudi indeks DZ ne drži ta, da je cela vrsta tekstilnih tovarnen povzela mezde za 10 odst. Do danes še nismo imeli slučaja, da bi delodajalci kar sami od sebe dvignili plače v skladu s porastom cen. Če so delodajalci sami dvignili plače, so jih le v prepričanju, da je cena živilom poskočila vsaj za 25 odst.

Kaj lahko storimo, da si zavarujemo svoje interese in da se vsaj obvarujemo pred stradanjem? Kakor smo že omenili, delavci nimamo nobene možnosti, da vplivamo na višino cen, kajti to je v rokah kapitala. Paziti pa moramo na to, da je s porastom cen v skladu naša mezda. Da pa skladnosti tu ni, nam kažejo sledeči podatki. Povprečna letna zavarovana mezda na teritoriju ljubljanskega OUZD je znašala:

L. 1935 din 22.40, porast ali padec 2 odst., l. 1936 22.57, l. 1937 23.51, maja 1938 24.71, avgust 1939 25.11, sept. 1939 24.71 dinarjev.

Pri mezdah vidimo v vsem tem času torej le neznamenit porast, septembra letošnjega leta, torej ravno, ko je začela draginja rasti, pa opazamo celo padec. Povprečna zavarovana mezda je dosegla stanje maja 1938. Cene živilom pa so od tedaj porastle za 17 odst. Od leta 1937 pa do danes so pa cene porastle, kot smo že omenili, za 53 odst., povprečna zavarovana mezda pa le za 9.6 odst. Poleg tega pa cene rastejo še naprej, mezde pa padajo, k temu pa se pridružuje še le delno obratovanje v velikem štilu naših tovarnen.

Zato od merodajnih trgovcev zahtevajo: Da se začne zakon o pobijanju draginje res izvajati. V vsak protidraginjski odbor morajo priti zastopniki delavstva.

Da se takoj cene najnujnejšim življenjskim potrebščinam maksimirajo.

Da se takoj, brez vsakega obotavljanja in dolgotrajnih anket dvigne minimalna mezda.

Ker pa na izvršitev teh zahtev nimamo nobenega vpliva, se moramo pa pripraviti na to, da bomo izvojevali, da se cene potrebščin in višina mezd spravi v sklad. To bomo dosegli lahko le v močni, strnjeni vrsti. Zato vsi v organizacije, ki vas bodo edine lahko obvarovale težkih dni, ki se nam obetajo!

Krajevni odsek za zaščito delavk pri Strokovni komisiji v Ljubljani si je stavil v naloge delavkam po tovarnah in delavnicah vzbujati zavest, da so tudi one pripadnice delavskega razreda, jih strokovno in kulturno vzgajati, da tudi one stopijo v vrsto borcev za boljšo bodočnost delovnega ljudstva.

Vabilu za sodelovanje se je odzvalo lepo število delavk in naš krog stalno raste. Načrt za sestanke, ki smo si ga stavile ob ustanovitvi našega odseka, skušamo izvajati in če mogoče še izboljševati.

Dnevni red naših sestankov je takle: Najprvo poročajo sodružice o svojem položaju v posameznih tovarnah, kaj se je med tednom zgodilo novega in kako bi se lahko razmere v tovarnah izboljšale. Po tovarnah, kjer so delavke organizirane, so delovne razmere mnogo boljše urejene in delavke trpe manj zapostavljanj in krivic. Poročila iz tovarnen, kjer delavke niso organizirane in kjer tudi po večini nimajo niti svojih zaupnic, so žalostne zgodbe ponavljajočih se krivic, šikan in slabo urejenega delovnega razmerja. Zato ni čudno, da tiste sodružice, ki niso organizirane, vedno jasneje spoznavajo, da je le v slogi moč in da le delavstvo, ki je trdno povezano z organizacijo, lahko vodi boje za izboljšanje svojega položaja.

Nato sledi referat o vprašanju, ki zadeva delavke in delavski razred sploh. Tak referat mora imeti na vsakem sestanku druga sodružica, ki mora snov, o kateri referira, dobro preštudirati doma. Po vsakem referatu

sledi debata, v kateri vsaka navzoča pove svoje mnenje in svoje preloge k referatu. Do sedaj smo obdelali referate o položaju žene v vojni in pa o ženski volilni pravici. Zadnji referat je tudi priročen v današnji »Delavki«.

Posebno pereč in nujen problem, za katerega bo naš odsek založil vse svoje sile, je današnja naraščajoča draginja. Žena, ki živila kupuje in kuha, najtežje občuti ta silen porast cen.

Najvažnejši jestvini naših delavcev sta krompir in fižol, ki sta poskočila v ceni preko 100 odstotkov. Moka se je podražila, čeprav je v naši državi mnogo pšenice in jo je moral konzument že preje mnogo dražje plačati, kot je cena na svetovnem tržišču. In ne samo to: tudi olje, mast, jajca itd., vse se je podražilo in se cene živilom neprestano dvigajo. Po drugi strani pa ne samo, da so mezde delavcev ostale iste, na dnevnem redu so celo številne redukcije in govori se, da bodo še številnejše sledile, če ne bo zadosti surovin, da ne omenimo še sezonskih delavcev, ki so že v večini prenehali z delom.

... Nočemo več, da na naš račun služijo ogromne dobičke razni spekulanti, med tem ko delavske družine stradajo in prezebajo. Zato bomo podprle z vso svojo močjo akcijo Strokovne komisije proti draginji, zato bomo pozvale vsako delovno ženo v Sloveniji, da naj povzdigne svoj glas proti izkoriščevalcem sedanjega težkega položaja in za zaščito delovnega razreda, ki najbolj trpi vsled draginje.

Za žensko volilno pravico!

Apel je izdalo uredništvo časopisa »Žena danes« in ga radi njegove aktualnosti v celoti prinašamo.

Vlada sporazuma je kot prvi korak k splošni demokraciji države stavila v svoj program uzakonjenje svobodnih političnih zakonov. Splošna demokracija pa bo še le takrat, kadar bo vlada zajamčila vsem državljanom naše države v prvi vrsti svobodno izražanje misli. Zato, v splošni demokraciji, morajo tudi žene dobiti volilno pravico, da izrazijo svoje potrebe in zahteve morajo dobiti **splošno, aktivno in pasívno volilno pravico, kot prvi predpogoj za enakopravnost!**

Udeležba v svobodnih in tajnih volitvah bi pomenila za žene, kakor tudi za ves narod, pravico do odločevanja v vseh važnih vprašanjih narodnega življenja, omogočila bi uspešnejšo borbo za boljše pogoje dela in življenja, omogočila bi ženam, da uspešneje nadaljujejo svojo borbo za popolno enakopravnost. Poleg tega dogodki izven naše države govore še bolj zato, kako je v tem trenutku važno, da polovica naroda, to so žene in matere, dobijo eno od sredstev borbe za mir. Ako se od žene pričakuje, da v vojni sprejme na sebe mnogo težkih in odgovornih dolžnosti, je nujno, da dobi pred vojno pravico da soddločuje o vseh sodnih vprašanjih svoje države in svojega naroda.

Zato se obračamo na žene vseh družabnih slojev, katere so v življenjski borbi uvidele potrebo, da se bore za enakopravnost, na vse ženske, a posebno feministične organizacije, katere se že leta in leta bore za pravice žen, da v tem važnem trenutku izvedejo skupno akcijo za volilno pravico. Prvi korak k tej akciji naj bo pobiranje podpisov za žensko volilno pravico, preko katerih bo tisoče in tisoče žena izrazilo svojo privravljenost in zahtevo po sodelovanju v političnem življenju.

Pozivamo vse strokovne organizacije, da v svoji borbi za splošno demokratizacijo postavijo povsod tudi zahtevo po enakopravnosti delovne žene, da dajo podporo zahtevam svojih delovnih tovarišic in da podpro njihovo borbo za pravico glasovanja na ta način, da sprejmejo to skupno akcijo.

Pozivamo mladino, ki je pri nas vedno bila pobornik naprednih in svobodoljubnih stremeljenj, da sprejme za svojo tudi to akcijo in da pomagajo svojim materam in sestrkam v njihovi borbi za pravico, ki jo bodo uporabile za boljše življenje celote.

Da bo ta akcija čim širša in složnejša, ustvarjajmo odbore za žensko volilno pravico, ki bodo vodili organizacijo akcije za podpisovanje, vršili najširšo propagando med ženami in vodili akcije po resolucijah konferencah, zborovanjih in mitingih. Vse organiza-

Skrbi za delavski tisk!

cije, ki stoje na principih svobode, naj se po svojih predstavnikih, ki jih bodo poslale v odbor, izjavijo za žensko volilno pravico in s tem prožijo podporo tej pravični zahtevi.

Javni delavci, politiki, književniki, podprite v svoji borbi za človečanske pravice s svojimi izjavami, podpisi in javnimi nastopi akcijo žena za njihove pravice, ki so eden od pogojev demokracije.

Meščanke in kmetice, delavke, nameščenke,

gospodinj, dekleta, vse žene — v skupno akcijo za žensko volilno pravico!

Sodružice — delavke! Me, ki že dolgo dobo sodelujemo v proizvodnem delu, ki imamo že dolgo dobo iste dolžnosti kot moški tovariši, zahtevamo zase tudi vse pravice. V tej borbi, ki je del borbe za človeško dostojanstvo, upamo tudi na podporo vseh naših sodrugov — delavcev.

Krojačice nam pišejo

Neznosne razmere po šivilskih delavnicah zavzemajo vedno večji obseg. Brezobzirno izkoriščanje posameznih mojstric nas bo končno le prebudilo iz mrtvila in bomo vendarle speznale potrebo organiziranja, da bomo lahko zahtevale boljše delovne pogoje in mezde.

Po zakonu je predvidena minimalna urna mezda din 2.50, to je tedensko pri 10-urnem delavniku 150 din za izučeno pomočnico. Vendar pa plača mojstrica v začetku 50 din tedensko, par mesecev pozneje pa šele 90 din in v marsikakem slučaju traja par let, da pride pomočnica na 150 din tedenske plače, katero

bi morala prejemati takoj po končani učni dobi. S tem denarjem je nemogoče živeti samostojno življenje, kot so to mislili starši, ki so dali dekleta v uk.

Poleg tega, da so plače tako majhne, da ne veš, zakaj bi denar porabil, da bi bilo koristnejše, pa se upajo reči, da nimaš idej, ker ne greš v gledališče ali kavarno ter da si za svojo stroko premalo lepo oblečena. Kaj naj rečemo k temu. Službodavci imajo zelo velike zahteve, zakaj ne bi stavile me svoje, saj je že skrajni čas!

Vse v organizacijo!

Iz tovarn in delavnic

IZ RAKEKA

V našem kraju obstoja podružnica Zveze lesnih delavcev komaj dve leti. Deluje pa zelo aktivno in je v tej dobi dosegla, da se v podjetju Franc Žagar, lesna industrija, kjer smo skoraj vsi organizirani, vpoštevajo vse določbe socialne zakonodaje, kot na primer bolniški teden, štirje plačani tedni v slučaju vpoklica k orožnim vajam itd.

Dne 11. novembra t. l. smo zaključili mezdno gibanje, pri katerem smo dosegli zadovoljiv uspeh. Delavci smo pri imenovanem podjetju razdeljeni v 3 kategorije. V prvi kategoriji je bila preje plača din 4.35, sedaj din 4.50 na uro. V drugi kategoriji je bila preje plača din 3.75, sedaj din 4.25, v tretji pa preje din 3.45, sedaj din 4.—. Več delavcev pa je bilo tudi prestavljenih iz druge kategorije v prvo, tako da so dobili povišek 0.75 din na uro.

Uspeh meznega gibanja bi bil lahko še večji, če bi bilo lesno delavstvo na Notranjskem bolj organizirano. Kljub temu pa smo z uspehom lahko zadovoljni, ker po drugih obratih nimajo niti tolikih mezd, kot smo jih imeli mi pred sklenitvijo nove pogodbe. Vse to je zasluga naše organizacije. Opozarjamo vse notranjsko lesno delavstvo, naj že enkrat sprevidi, da brez organizacije ne bo nikoli doseglo boljših delovnih pogojev. Posebno sedaj, ko draginja tako silno narašča, je nujno potrebno, da se vsi delavci do zadnjega organizirajo v naši svobodni in neodvisni strokovni organizaciji in da se ramo ob rami z ostalim proletariatom bore za boljše delovne pogoje, za izboljšanje zakonodaje in za red ter zakonitost v delavskih samoupravnih ustanovah.

Sodrug lesni delavci, uspeh, ki smo ga dosegli organizirani delavci pri tvrdki Franc Žagar, naj vam bo v pouk, da brez organizacije

ni nikakega izboljšanja, obenem pa v vzpodbudo, da vstopate in se borite v svoji organizaciji.

AVTOKOLARJI IZ ZGORNJE ŠISKE

Naši delavnici »Avtobus« je posvetil v št. 46 »Slovenski delavec« grd in ogaben napad. Do sedaj na napade »Slovenskega delavca« sploh nismo odgovarjali, ta je pa že tako ogaben in za lase privlečen, da boste morali zanj pač žrtvovati par vrstic v »Delavcu«, čeprav drugače uporabljate prostor v njem za bolj koristne reči, kot pa za blatenje, kot to dela »Slovenski delavec«. Toda če bi blatil v svojem imenu, naj bi še bilo! Da se pa klevetnik skriva za pošteno delavsko ime in s takim blatenjem krati čast vsemu razredu, je pa že preveč. Vsem nam je jasno, da iniciatorji članka niso delavci z našega obrata, kot se glasi podpis v »Slovenskem delavcu«. Zdi se nam pa, da nismo daleč od resnice, če trdimo, da je imel pri pisanju članka vmes prste slovenski fant in pa neki nastavljenec OUZD, ki je članek tudi napisal in ga dal objaviti. Čudimo se le temu, da se ni preje informiral, kateri organizaciji pripadajo zaupniki.

V izjavi »Slovenskega delavca« iz št. 46 Glavni zaupnik, ki ga člankar na tak lažljiv način napada, je na tem mestu že tri leta. Prav gotovo je tudi bolj socialen, kot dopisnik »Slovenskega delavca«, ki se je začel s socialnimi problemi baviti šele, ko je 1. 1. 1939 prejel službo pri OUZD. Zaupniki so bili pravilno izvoljeni in ne imenovani, kot to trdi dopisnik.

Jasno je, da je tak dopisnik smatral za potrebnije, da napade delavsko organizacijo in skuša zasejati med delavstvom razdor, kar

se pa seveda ne bo posrečilo, kot pa da bi opisal način, kako podjetnik gaji vse predpise zakonov. Sodišče ga je že parkrat moralo kaznovati, ker je preveč »socialen« in so morali delavci garati po cele noči za kozarec vina in kos klobase. Sedaj, ko mu je po zaslugi organizacije to odzvonilo, bi rad pridobil nekoga, da bi med delavci delal nerazpoloženje. Mislimo pa, da je način, ki se ga sedaj poslužuje, slabo orožje in tudi za ugled tvrdke škodljiv.

Podjetje je industrijsko in bi se moralo držati 8-urnika. Dela pa brez vsakih plačanih nadur, kar po 10 in 12 ur dnevno. Naj pokaže gospod podjetnik tu svojo socialnost in naj plača delavce tako, kot jih ostala slična podjetja, ne pa da jih plačuje slabše kot kak poseleški kolar.

Razumemo, da podjetniku zaupnik ni všeč, zato, ker zahteva red in pošteno plačilo za vse delavstvo. Ko pa dopisnik napoveduje, da ni daleč več čas, ko se bodo odprle oči delavcem, se tega zelo veselimo. Samo naj se čimprej! Potem ne bodo delali kvalificirani pomočniki za božji lon.

Delavstvo bo na ta napad odgovorilo s tem, da bo še bolj sklenjeno in še z večjim navdušenjem stopalo in se borilo v pravi, strokovni organizaciji.

Delavec iz Zg. Šiske.

PAPIRNICARJI SDSZ IZ VEVČ

Izredni in nemirni časi že tudi pri nas zapuščajo svoje težke sledove. Ni se še vevško delavstvo opomoglo od zadnjih produkcijskih kriz, ki so ga spremljale že vse od leta 1930 dalje in ga oblagodarjale z nešteti dnevi prezlačnega praznovanja, ko komaj nekaj mesecev redno obratujemo, že so prišla nad nas nova bremena, novi križi in težave, ki nam grenijo bodočnost.

Zima je pred vrati, delavstvo pa še vedno ni v zadostni meri preskrbljeno ne s potrebnimi živili, ne s kurivom, kaj šele z obleko in obutvijo za svoje šole obvezne otroke. Neopazno, brez hrupa in naglo narašča draginja, ki je delavstvu že občutno prizadela. Deloma je kriva temu vojna psihoza, ki pa jo ne ustvarja delavstvo, deloma tudi prometne težkoče, ki jih ustvarjajo evropskih držav in pa previdno navijanje cen od strani vsakovrstnih spekulativcev, ki si hočejo na račun ljudske bede kopiciti bogastva.

Draginja pa nemoteno, brez vseh ovir rapidno narašča.

Kaj pa delavske mezde? Ostale so pri starem! Vsekakor delavstvo v teh razmerah ne bo moglo vzdržati in bo moralo misliti na izboljšanje svojih zaslužkov, da si zasigura svoj življenjski obstoj. Upamo, da te razmere niso neznane merodajnim faktorjem in da bodo razumeli želje in potrebe delavstva, kajti tudi njim ne more biti vseeno, ali je delavstvo zadovoljno in preskrbljeno za življenje, ali životari in strada.

Dne 5. novembra se je vršil sestanek vsega delavstva. Res je, da vreme ni bilo delavstvu niti najmanj naklonjeno, vendar pa bi kljub slabemu vremenu morala biti udeležba boljša, kot je bila, saj se je šlo za vprašanje, ki delavstvo tako v živo zadeva. Pozneje pa se iz-

naša neutemeljena kritika, ki je delavstvu vedno škodljiva, tam pa, kjer se odloča o delavskem vprašanju, pa teh kritikov ni. Med vprašanji je bilo tudi vprašanje izplačila druge polovice fonda, oziroma njegova likvidacija. Radi te zahteve smo v borbi že dve leti, toda kljub širokoustnim obljubam, ki so jih dajali gotovi ljudje letošnjo pomlad, da bo fond v štirinajstih dneh ali enem mesecu izplačan, samo da se njih izvoli, pa se to do danes kljub izvolitvi ni zgodilo. Pri zadnjih razgovorih s podjetjem, ki so se vršili dne 27. oktobra 1939, so zastopniki podjetja jasno in kategorično poudarili, da tega denarja ne mislijo izplačati pred izstopom iz podjetja ali ob onemoglosti delavca. Pač pa je podjetje pripravljeno izdati pravnoveljavna potrdila o višini prihrankov z obrestmi vsakemu posamezniku, ali ga na željo delavstva prenesti v kak drug pupilarno varen denarni zavod, možno je tudi, da s tem denarjem pristopimo k višjemu starostnemu zavarovanju, ali tudi da se začne kakšna gospodarska akcija v korist delavstva.

Delavstvo pa se je na sestanku odločilo, da naj denar otane do nadaljnjega obrestinosno naložen pri podjetju, ki naj izda vsakemu posamezniku potrdila z navedbo prihranka. Za upravljanje in varstvo fonda pa naj se sklene kolektivno za vse pogodba, ki pa naj ne izključuje koristnih možnosti (gospodarskih akcij in podobno) za delavstvo v bodoče. Rešilo se je tudi še nekaj lokalnih zadev ter sprejelo načelne sklepe za bodoče delo.

Dne 29. oktobra 1939 smo spremili na njegovi zadnji poti našega zavednega člana sodruha Poldeta Tomšiča, ki nam ga je nemila usoda iztrgala iz naših vrst v cvetu življenja. Pokojnik je bil star šele 32 let ter je podlegel operaciji želodca. Bil je reden član strokovne organizacije ter do nedavnega njen aktiven funkcionar. Udeleževal pa se je aktivno v strokovnem pokretu tudi brez vsake funkcije in se ni ustrašil nobenega dela, kadar je videl, da so ogrožene delavske pravice. Vsi, ki smo ga poznali, ki smo z njim vred preživeli mnogo težkih dni, smo občudovali njegovo ne-sebičnost, njegovo požrtovalnost in njegov kremenit značaj v borbi za izboljšanje delavskega položaja. Zato tudi tem težje občutimo izgubo, ki je z njegovo smrtjo nastala v naših vrstah.

Ogromen pogrebni sprevod je bil živa priča, kako je bil pokojnik priljubljen in spoštovan med okoliškim prebivalstvom, zlasti pa med sodrugi.

Na pragu domače hiše mu je godba »Zarja« iz Zadvara, ki ga je spremljala na njegovi zadnji poti, zaigrala žalni pozdrav, v imenu strokovne organizacije SDSZJ v Vevčah se je od pokojnika v kratkih in jedrnatih besedah poslovil s. predsednik, v imenu kulturne organizacije »Vzajemnost« pa tudi njen predsednik. Po pozdravnih besedah pa je krenil tisočglavi sprevod z štešnimi venci in sopki proti pokopališču. Pokojnik je bil velik ljubitelj in gojitelj cvetlic in baš letošnje leto je vzgojil izredno krasne krizanteme, ki pa na žalost pokriva njegov grob. Mnogi zavedni sodruhi pa je njegovo krsto zasula z rdečimi nagelnji.

TEKSTILCI IZ TOVARNE EIFLER (SDSJ) LJUBLJANA

Ker smo tekstilci tovarne Eifler že dalje časa splošno organizirani in ker prejemamo tudi strokovne časopise, smatram, da je potrebno, da sporočimo tudi ostalim sodrugom, kako je v naši tovarni. Imeli smo že več sestankov, na katerih smo obravnavali delovne razmere v tovarni. V začetku tega meseca smo imeli tudi prav zanimivo predavanje s skioptičnimi slikami o Nilu in Sreškem prekopu. Udeležilo se ga je nas precej, lahko bi pa nas bilo še veliko več.

Toda med nami so sodrugi, ki niso ali nočejo biti zavedni. V dokaz temu naj navedem sledeči slučaj: Štirje delavci so opravljali izredno težko in naporno delo, za katerega so zahtevali tudi boljšo plačo. Od teh štirih pa je bil eden, ki ni bil za tak nastop, ki bi torej raje delal za nizko plačo. Ti delavci so morali naročeno delo opraviti v določenem času, ne da bi vedeli, ali ga bodo dobili tako plačane kot se spodobi. Radi tega so šli v pisarno tovarne, kjer so razložili, da za to delo zaslužijo povšek, ki so ga tudi res dobili. Ko pa je bil povšek dosežen, je tisti četrti delavec izjavil: »Jaz nisem šel v pisarno, da se potegujem za povšek, ampak samo zato, da sem za število«.

Kakor je lepo, če kdo riskira svoj gospodarski obstoj v prid delavstvu, tako sramotno je tudi, če se noče zavešči svoje pripadnosti k delavskemu razredu in se bori za svoje pravice in za pravice svojega razreda. — Dragi sodrugi in sodružice, pazite, da nikoli ne delate proti interesom delavstva. To ni sramota le za tiste maloštevilne, ki to delajo, ampak tudi za vso strokovno organizacijo, če ima take člane. Dokler bodo med nami taki člani, ki bodo tako neumestno delovali, bo delo naše organizacije ostalo brezuspešno. Naša dolžnost je, da iztrebimo iz svoje sredine načelo, naj vsak posameznik odločuje o svoji usodi.

Omenjeni delavec je dejal tudi to-le: »Jaz imam poznanstvo z boljšimi ljudmi, s katerimi se lahko in dobro razumem, dočim se z vami delavci ne morem!« Torej sodrugi in sodružice, ta človek ne pozna drugega, kot samega sebe in veruje v to, da ga bodo, če bo zablodil v močvirje, rešili tisti boljši ljudje.

Ko smo, kakor sem že omenil, imeli začetkom tega meseca predavanje, smo se večinoma vsi zbrali ob pravem času v določeni dvorani. Proti koncu predavanja je prišel tudi omenjeni sodrug. Med predavanjem mu je nekdo odnesel s kolesa več stvari. Zato je napadel svoje sodruge in še celo organizacijo, češ, to je pa profit od vsega tega. Ali je organizacija kriva, če on ne pazi na svoje stvari? Povzpel se je celo do trditve, da mu organizacija ni v nobeno korist, temveč le v škodo. Sicer je res, da je potreba precej truda in žrtve, preden dosežeš to, kar ti je potrebno, toda brez organizacije tega nikoli ne bi dosegel. Pa se izrazi tak-le delavec: »Ne bom več član organizacije« ter navede v opravičilo razne izgovore, kakor n. pr.: »Saj jaz nisem delavec, temveč profesionist«. Sodrugi

in sodružice, ali ni ta beseda višek nesmisla in nezavednosti? Ali profesionist ni delavec? Profesionist, ki ga je sram priznati, da je delavec, da spada k delavskemu razredu, čeprav živi od žuljev svojih rok, se s tem prišteva k malomeščanskim slojem.

Pa poreče tak-le profesionist: »Kaj boš ti mene nagovarjal k organiziranju. Ti si v odboru organizacije in si predstavljaš, ne vem kaj da si.« Po teh besedah lahko sodimo, da bi ta delavec rad prišel v odbor, oziroma na vodilno mesto. Kaj pa naj počnemo dragi sodrugi s takimi delavci, ki napadajo naše gibanje, na vodilnih mestih? Po mojem ne bi bili uporabni za drugo, kot za sluge, ki bi nosili naše račune na ... mize ter s tem uničili naše delo.

Dragi sodrugi in sodružice, opustite tako mišljenje, saj veste, da nam ni in ne sme biti do tega, da bi koga uničili, marveč, da streмимо le za izboljšanjem našega položaja. Delo v tovarni mora biti pravilno razdeljeno in pravilno plačano, pa ne bo pritožb in rovarjenja med delavstvom. Naša dolžnost pa je, da se združimo v skupno organizacijo, da se vsedemo k skupni mizi, kakor velika družina. Med nami ne sme biti sovražnosti niti nevoščljivosti, ki bi kršile našo enotnost. Delavec mora biti ponosen na svoj razred in ne sme pripadnosti k njemu nikoli zatajiti. Kdor zataji svoj delavski razred, ni vreden da dela.

Sodrugi in sodružice, naša dolžnost je, da se združimo v skupno, močno organizacijo, ker le ona nam bo dala možnost, da se uresničijo naša načela. Vsi za enega, eden za vse!

Sodrug.

MONOPOLCI IZ LJUBLJANE

Čeprav je že zadnja številka »Delavca« objavila podatke glede akcije monopolskih delavcev, obvešča podružnica Zveze monopolskih delavcev v Ljubljani ponovno, da je delegacija Saveza monopolskih radnika Jugoslavije v Beogradu obiskala upravo Monopolov. Delegacija je že pri zadnjem obisku dobila od pomočnika generalnega direktorja uprave Državnih monopolov zagotovilo, da bo ista vzela v pretres zahteve in predloge, ki so bili stavljeni iz strani monopolskega delavstva.

Na podlagi tega se je ponovno zglasila delegacija monopolskega delavstva 30. oktobra pri upravi Monopolov. Delegacija je dobila ponovno zagotovilo od strani merodajnih krogov, da se bo položaj delavstva izboljšal, to pa seveda le, ako ostane uprava Monopolov v skupni državni upravi. Če pa pride v dohodnem času do širših samouprav, je pa razumljivo, da predlogi, ki so bili stavljeni, ne pridejo v poštev, temveč bo treba postaviti nove.

Odbor podružnice se tega zaveda in zato ponovno apelira na vse člane in nečlane, da se tega zavejo in da vsak po svoji moči in sposobnosti pripomore k zgraditvi čim jačje organizacije, kajti le jake in enotne organizacije so v današnjem času sposobne boriti se za življenjski obstoj delavstva.

Ljubljanska tobačna tovarna ima zadnjih pet mesecev velik program, tako da se dela v nekaterih oddelkih v dveh izmenah, v nekaterih pa po dve naduri dnevno. To pa, kakor smo obveščeni iz Beograda, radi tega, ker hoče uprava napraviti večje rezerve za leto dni naprej, kar ima za delavstvo lahko velike posledice. Odbor podružnice priporoča članstvu, kakor tudi ostalemu delavstvu, naj se preveč ne ogreva za nadure, kajti dognano je, da ima delavec ali delavka več kot dosti, ako srka 8 ur dnevno tobačni prah vase. Zato je nespametno ogrevati se za 10-urni delavnik. V modernih državah se delavstvo bori za 7 urnik, pri nas pa bodimo vsaj toliko pametni, da obdržimo 8 urnik namesto 10-urnika.

Vedeti moramo, da se slabo prej doseže kot pa dobro, ker polagamo premalo pažnje na svoje strokovne organizacije. Zato bi bilo priporočljivo, da se delavci in delavke bolj zanimajo za svoje strokovne organizacije, kakor pa za nadure.

STAVBINCI IZ LJUBLJANE

V DUŠI NASPROTNIKOV SE VEDNO BOLJ POLAŠČA

Nasih nasprotnikov se vedno bolj polašča nervoza. Ker se jim z vsem, kakor »nizka članarina, blatenjem, podporami, službami« in raznimi drugimi ukrepi ni posrečilo zlomiti sloge stavbnega delavstva, so začeli početi, ki navadno izvirajo iz obupa. Vsej svoji nervozi so začeli groziti z dejanskimi napadi.

Že odkar obstoja zveza stavbnih delavcev (SGRJ) v Ljubljani, obiskuje njen uslužbenec med opoldanskim odmorom stavbno delavstvo na stavbah, kamor ga pokličejo delavci, ki so potrebni nasvetov svoje organizacije v boju za svoj obstanek.

Na Vrtači dela stavbno podjetje Tomažič novo stavbo. Tam zaposleni delavci so povabili s. Kopitarja, naj jih obišče. To pa ni bilo včasih zaupniku, ki je dejal, da Kopitar nima kaj iskati na stavbi in da naj gresta Kopitar in Tratar delati. Ko ga je s. Kopitar nekaj dni pozneje vprašal vpričo delavcev, kako si to tolmači, je vse utajil. Ko pa zaupnik ni imel uspehov, je začel polir g. Bricelj iz Bizovika, ki se je izrazil, da bo Kopitarja v r. sunil, če še enkrat pride na stavbo.

Zakaj je g. Bricelj tako nerazporejen napram enotnosti stavbnega delavstva in zakaj se poslužuje tako skrajnih izrazov, nam je popolnoma jasno. Zato, ker složno organizirano stavbno delavstvo umika svoje hrbte, da bi se kdo po njih vzpenjal na višje družbene položaje. Vsekakor bi pač rad uvedel razmere, ki so bile pred letom 1936, ki so bili za njega časi poletov.

Tudi on se rad izraža napram delavcem, da naj gre Kopitar delati, da bo bolje za delavce. Njegova pristrana želja je torej, da bi se delavstvo razbilo in da bi gori omenjeni ostal delavstvu nepotreben.

Tega mu stavbno delavstvo nikoli ne bo poklonilo, pač pa bo kakor doslej vedno, zahtevalo za pošteno delo človeka vredne razmere.

Morda je občutil kakšen pritisk od svoje svetovnonazorne skupine, ker je ob priliki zadnjih volitev obratnih zaupnikov mahoma izgubil svojo nepristranost ter preganjal delavce, ki so med odmorom agitirali za rdečo listo, dočim je toleriral agitacijo Jugorasoških med delovnim časom.

Gospodu Bricelju svetujemo in priporočamo nepristranost kot delovodji. Če se že počuti zvišenega nad delavstvom, iz katerega je izšel, naj tudi prepusti, da si bo delavstvo samo urejevalo svoje strokovno gibanje in borbo za svoj obstoj. Svoje odvisne sile pa naj usmeri, če se mu toliko gre za »pravično« stvar v prid svojih kolegov polirjev, ki najbrže nimajo sijajnih plač, zakar mu bodo nedvomno hvalježni.

Stavbno delavstvo se ni in se ne bo dalo begati razen par lahkih, ki so nasledili raznim obljubam, zavedamo se, da za nas ni kakšnih »služb«. Naše mesto je na stavbah, zato si hočemo prav tam urediti človeka vredne razmere. Vztrajali bomo na naši začetni poti do kočne zmage. — Stavbni delavec.

STAVBINCI IZ MARIBORA

Naša podružnica je zaprosila na občini Pobrežje za dovoljenje trgatvene veselice, katere prebitek bi služil za prireditve božičnice otrokov stavbinskih delavcev. Kakor vsako leto, smo imeli v kraju, kjer stanuje največ stavbinskih delavcev. Zgodilo se nam je pa, da nam občina ne le ni dovolila prireditve, ampak da nam je povzročila še nepotrebne stroške. Naj govorijo dejstva. Ko smo zaprosili v sredo, 18. t. m. za dovoljenje, nam je bilo sporočeno, naj pridemo v četrtek, da nam bo izstavljeno vse potrebno. V četrtek je vprašal g. župan tajnika ali je že prijavljena kaka druga prireditev. Tajnik je odgovoril, da do sedaj razen naše še nobena ni prijavljena. Nato je javil g. župan, da bo prošnja ugodno rešena. Na dan ko smo zaprosili za dovoljenje prireditve, torej nista vedela ne župan, ne tajnik za kako drugo prijavo. V petek zvečer ob pol 19. uri smo dobili naslednje obvestilo:

Ker se vrši pri Zupanu prireditve gasilske čete Dogoše istega dne, ne smemo po tzd. novih odredbah Kr. banske uprave in srez. načelstva dovoliti še druge prireditve skoro da v enem in istem kraju.

20. oktobra 1939.

V zvezi s to prireditvijo je imela podružnica organizacije stavbinskih delavcev skoro 300 dinarjev stroškov.

Stavbno podjetje Jelenc & Šlajmer je prevzelo gradbena dela lapri novi šoli v Selnici ob Dravi, ki se bi v najkrajšem času pričela graditi. Pri teh delih bo zaposlenih približno 60 delavcev. Okoli 40 pa jih bo zaposlenih pri gradnji nove dvonadstropne stanovanjske hiše v Melju. To podjetje ima v veliki večini zaposlene samo Hrvate ter je prispelo pred kratkim kar cel transport delavcev iz Hrvaške, dočim domači delavci zamanj prosijo dela.

Zakaj?

V Smetanovi ulici v Mariboru gradi podjetje Ivan Živic dvonadstropno stanovanjsko hišo.

Delavstvo ima plače od din 2.50 do din 3.50, a kvalificirani od din 4.— do din 5.— na uro. Kako naj tak delavec živi, to g. Živica gotovo ne briga. Da ne briga njega kolektivna pogodba, to mi razumemo, zato ker ga poznamo, ampak brigati bi morala kolektivna pogodba tamkajšnje delavce, da ne bi tako malomarno dopuščali takega izkoriščanja. Sodrugi, vzdramite se in pristopite v svojo svobodno strokovno organizacijo, Savez gradjevinskih radnika, ki je vedno branil interese stavbinskega delavstva.

Pri podjetju Maurič Anton, ki gradi v Cafovi ulici, je v teku enega tedna prišlo do dveh nesreč, od katerih bi se pa ena skoro končala s mrtjo.

Pri podiranju cementnih obklad je padel dne 10. oktobra v 4 metre globoko klet s. Obrul Mihael ter si na petih mestih nalomil noge v gležnju. Zdravi se doma.

Dne 18. t. m. je električna struja na sedaj še nepojasnen način vrgla ob tla s. Vrbnjaka Antona, katerega so z rešilnim avtom prepekljali v bolnico, kjer so ga z umetnim dihanjem spravili k življenju. Isto usodo bi pa kmalu delil prijatelj, ki ga je hotel rešiti žice, katere Vrbnjak ni mogel izpustiti, in je tudi njega vrglo ob tla.

Sodrugi! Pazite na svoja življenja.

A. H.

Beležka

KDAJ BODO VOLITVE?

Beograjska »Politika« pravi v neki beležki, da se zadnje čase mnogo razpravlja in govori o bližnjih volitvah v hrvatski sabor. Med drugimi piše:

»Zatrjujejo, da je načrt volilnega zakona za hrvatski sabor že gotov in da ga je izdelal sam dr. Maček. Naglašajo se tudi, da ni nobenih ovir za razpis volitev v hrvatski sabor in da bi se lahko vršile ne glede na volitve v narodno skupščino. Na drugi strani pa pravijo, da se morajo izvesti volitve v logičnem redu. Ti krogi mislijo, da bi morale biti najprej volitve v narodno skupščino in potem šele v hrvatski sabor. Zato smatrajo, da je sedaj najbolj nujno vprašanje volilnega zakona za narodno skupščino.

Hrvatski dnevnik pa piše:

Kdaj pa bodo razpisane volitve v narodno skupščino, pa še ni znano. Znano je samo to, da bo volilni zakon za volitve poslancev v narodno skupščino izdelan po načelih enake in tajne voline pravice ter z uvedbo proporca, ki bo ščitil pravice manjšin. Na teh načelih bo temeljil tudi pripravljajoči se zakon za volitve v hrvatski sabor, ki je v načrtu že izdelan. Kakor se bodo v soglasju z določbami sporazuma, izvedle volitve v senat, tako bodo čim prej tudi volitve v hrvatski sabor. Po našem mnenju ni nobene ovire, da se ne bi brez odlaganja izvedli tudi ta del sporazuma.